

Особливості реалізації Державного стандарту загальної середньої освіти у ЗП(ПТ)О у 2024/2025 н.р.

Організація освітнього процесу з вивчення загальноосвітніх предметів у закладах П(ПТ)О в умовах правового режиму воєнного стану у 2024/2025 навчальному році здійснюватиметься засадах компетентнісного підходу відповідно до законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», «Про професійно-технічну освіту», Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 №1392.

Відповідно до цих нормативних документів, ключовими аспектами, на які має орієнтуватися вчитель під час організації процесу навчання є:

- ціннісні орієнтири, що спрямовані на компенсацію освітніх втрат, всебічний розвиток учнів, підготовку їх до життя в сучасному суспільстві та забезпечення високої якості освіти;

- ключові компетентності, перелік і зміст яких спрямований на підготовку здобувачів освіти до успішного, активного та відповідального життя в сучасному суспільстві й подальшій професійній діяльності;

- наскрізні уміння (м'які навички, «soft skills»), що сприяють забезпеченню всебічного розвитку учнів, зокрема: соціальній адаптації та взаємодії між учасниками освітнього процесу, здатності до співпраці, вирішенню конфліктів, формуванню лідерських якостей, умінь керувати своїм часом, критично мислити, приймати рішення, творчо підходити до вирішення проблем, керувати своїми емоціями, стимулювати власний мотиваційний потенціал тощо.

Освітній процес у 2024-2025 навчальному році, в умовах правового режиму воєнного стану, реалізується залежно від безпекової ситуації в кожному населеному пункті: в очному, дистанційному або у змішаному (очно-дистанційному) форматі. Необхідною умовою організації освітнього процесу в умовах воєнного стану є виконання Указу Президента України Володимира Зеленського від 16.03.2022 № 143/2022 «Про загальнонаціональну хвилину мовчання», дотримання сигналів оповіщення та послідовності безпекових дій здобувачами освіти закладів загальної середньої освіти.

Одними з пріоритетних напрямів реалізації державного стандарту загальної середньої освіти у 2024-2025 навчальному році є:

- подолання освітніх втрат у навчанні (у тому числі здобувачів освіти, що тимчасово перебувають за кордоном), зумовленими військовою російською агресією на території нашої держави;

- посилення національно-патріотичного виховання, формування громадянської позиції, розвиток навичок інформаційної гігієни під час війни;

- просвіта з питань особистої безпеки;

- психологічна підтримка учасників освітнього процесу.

Із метою подолання освітніх втрат, рекомендуємо використовувати можливості:

- платформи «Всеукраїнська школа онлайн» (<https://lms.e-school.net.ua/>);

- бази ресурсів (відео, дидактичні матеріали, інструменти) платформи
- «УМІТИ» (<https://umity.in.ua/resources/>);
- освітнього ресурсу МійКлас (<http://surl.li/ulucy>);
- платформи Class Dojo (<https://www.classdojo.com/>);
- платформи Learning.ua (<https://learning.ua/>);
- онлайн тренажера з математики «Новатіка» (<https://novatika.org/uk/>);
- цифрового математичного ресурсу Matific (<http://surl.li/ufsfx>)

Оцінювання учнів із загальноосвітніх предметів у 2024-2025 навчальному році здійснюється за критеріями оцінювання (<http://surl.li/zmsdhr>) та орієнтовними вимогами оцінювання навчальних досягнень учнів із базових дисциплін у системі загальної середньої освіти (<http://surl.li/vjsiyh>).

В освітньому процесі заклади загальної освіти можуть використовувати лише навчальну літературу, що має відповідний гриф Міністерства освіти і науки України. Перелік навчальної літератури постійно оновлюється і доступний на сайті Інституту модернізації змісту освіти (<https://imzo.gov.ua/pidruchniki/pereliki/>).

З метою формування та розвитку загальноосвітніх компетентностей учнів у процесі навчання, рекомендуємо педагогічно виправдано й обґрунтовано:

– упроваджувати інноваційні технології навчання: критичного мислення, інтерактивні, мобільні технології, технології проблемно-діалогічного, змішаного, проєктного, дослідницького навчання, технології доповненої реальності, візуалізації, кейс-технології;

– використовувати активні, інтерактивні, продуктивні методи навчання (проблемні, евристичні, дослідницькі), методи кейс-технології (метод інцидентів, проєктування за допомогою гри, ситуаційно-рольова гра, кейс-стаді), метод проєктів, методи контролю (тестовий і «портфоліо»).

В умовах нового формату освітньої діяльності в Україні, задля подолання освітніх втрат, учителям рекомендуємо використовувати сучасні електронні ресурси: ZOOM, Viber, Skype, безкоштовні платформи Google Classroom, Moodle, Microsoft Teams, записи уроків у межах проєкту «Всеукраїнська школа онлайн», комунікаційні онлайн сервіси та інструменти (Meet, Skype, Zoom, Viber, Google Forms, Online Test Pad, Інстаграм, Ютуб- канал), освітні проєкти «На урок», «Всеосвіта», «Усе для вчителя», «Електронний помічник учителя», «EDUC. COM. UA», Інтернет-сервіси (Google-ресурси, генератор QR-коду, WordArt, Learning Apps, Instagram), віртуальні дошки для навчальних матеріалів (Linoit, Padlet), дидактичні мультимедійні контенти (KM MEDIA ED Profi, XMind), інтернет-ресурси для візуального відтворення матеріалу.

Рекомендуємо посилити **прикладну спрямованість предметів**, розв’язуючи практичні й прикладні задачі, зокрема методом математичного моделювання, використовувати. З метою формування та розвитку дослідницької компетентності, необхідно залучати учнів до проблемно-пошукової (дослідницької) діяльності, використовуючи програми динамічної математики GeoGebra, GeoGebra 5.0 інтерактивні комп’ютерні моделі,

(<https://cutt.ly/cd2ZeMD>), інтерактивні симуляції «PhET», 3D-інтерактивний віртуальний лабораторний інструмент «LabInApp».

Облаштування кабінетів математики та природничих дисциплін засобами навчання, обладнанням навчального та загального призначення здійснюється відповідно Типового переліку обладнання для навчальних кабінетів та STEM-лабораторій

Дистанційне навчання

У разі дистанційного чи змішаного форматів навчання, – рекомендуємо дотримуватися Санітарного регламенту для закладів загальної середньої освіти.

Доцільно використовувати технології дистанційного та змішаного навчання, можливості платформи «**Всеукраїнська школа онлайн**» (<https://lms.e-school.net.ua/>), бази ресурсів (відео, дидактичні матеріали, інструменти) платформи «УМІТИ» (<https://umity.in.ua/resources/>), освітнього ресурсу МійКлас (<https://miyklas.com.ua>), платформи JustClass (<https://justclass.com.ua/>) для автоматичної перевірки й оцінювання домашніх завдань учнів закладів загальної середньої освіти.

Рекомендуємо раціонально використовувати технічні засоби дистанційного навчання для:

- організації простору навчальної взаємодії – віртуальні дошки: Padlet, Jamboard, Lino It, Trello;

- створення навчальних тестів, інтерактивних вправ, ребусів: «На Урок» (<https://naurok.com.ua/test/create>); Всеосвіта (<https://vseosvita.ua/test>); Google форми (<https://www.google.com.ua>); LearningAppsg (<http://learningapps.org/>); Kahoot (<https://kahoot.com>); Classtime (<http://www.classtime.com/uk>); Ребус №1 (<http://rebus1.com/>);

- створення інтерактивних аркушів, інфографіки, флеш карток: Canva (<https://www.canva.com/>); EDpuzzle (<https://edpuzzle.com/>); Liveworksheets (<https://www.liveworksheets.com/>); Classkick (<https://app.classkick.com>); Wizer.me (<https://app.wizer.me/>);

- створення ментальних карт: Cacco (<https://cacao.com/>), MindMeister (<https://www.mindmeister.com/>), Mindomo (<https://www.mindomo.com/>).

Застосування технічних засобів навчання необхідно здійснювати на основі використання діяльнісного, компетентнісного, особистісно орієнтованого, системного підходів до навчання, **дотримуючись вимог Санітарного регламенту** для закладів загальної середньої освіти щодо:

- чергування видів навчальної діяльності під час проведення навчального заняття;

- тривалості навчальної діяльності з технічними засобами навчання впродовж навчального заняття;

- проведення вправ із рухової активності та вправ гімнастики для очей (додаток 3 «Комплекси вправ з рухової активності та комплекс вправ гімнастики для очей» до Санітарного регламенту для закладів загальної середньої освіти (пункт 22 розділу III).

Одним із пріоритетів у діяльності закладів освіти є **забезпечення психологічної стійкості учасників освітнього процесу**, необхідність дотримання психологічного комфорту учнів під час проведення навчальних занять.

Психологічну підтримку учнів рекомендується реалізовувати через ранкові зустрічі (класні години, години спілкування тощо), під час яких проводити з учнями бесіди, психологічні вправи/хвилинки, метою яких є зменшення емоційного напруження та стресу. З матеріалами, що можуть стати у нагоді під час таких занять, рекомендуємо ознайомитися на сайтах:

З метою надання психологічної підтримки учасникам освітнього процесу, їхньої адаптації до нових викликів і випробувань, рекомендуємо:

- опрацювати методичні рекомендації Міністерства освіти і науки України «Перша психологічна допомога. Алгоритм дій» (<http://surl.li/hqvsl>);

- використовувати матеріали, розміщені на сайті Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» (<http://surl.li/btoop>);

- ознайомитися з матеріалами курсу «Реальне навчання» (<https://osvitoria.university/realnenavchannia/>);

- опрацювати навчально-методичний посібник «Психосоціальна підтримка учасників освітнього процесу» (<http://surl.li/hquqh>);

- використовувати матеріали каталогу «Спільнотека» платформи «Спільно до навчання» (<https://spilnoteka.org/catalog/>);

- опрацювати курс психосоціальної підтримки «Школа стійкості» (<http://surl.li/hoqwq>);

- використовувати чат-бот «Спільно для вчителів», який містить корисні посилання з підтримки власного ментального здоров'я, навчальні практики роботи з учнями, а також простір для нотаток про психологічний стан школярів.

Наголошуємо, що необхідною умовою фахового зростання педагога є **продуктивна самоосвітня діяльність вчителя**.

З метою розвитку професійної та самоосвітньої компетентностей вчителів в умовах оновлення змісту освіти, удосконалення навиків роботи з цифровими інструментами, рекомендуємо опрацювати інформацію, розміщену на:

- Національній онлайн-платформі для розвитку цифрової грамотності «Дія. Цифрова освіта» (<https://osvita.diia.gov.ua/>);

- Національній платформі можливостей професійного розвитку педагогічних працівників «EdWay» (<https://edway.in.ua/>);

- платформі «Вчимо» (<https://vchymo.com/>);

- освітній платформі «УМІТИ» (<https://umity.in.ua/>);

- інтернет ресурсі «Навчайте, де б ви не були» (<http://surl.li/ajmid>);

- Піфагор (<https://pifa.com.ua>),

- Atoms HUB (<https://hub.atoms.com.ua>),

- ІTeacher(<https://iteacher.com.ua>),

- Рух. Освіта (<https://ruh.com.ua/>),

- Дистанційна Академія «TeachHub» (<http://teach-hub.com>),

- EdWay (<https://edway.in.ua/>).

Методичні рекомендації щодо організації навчання здобувачів освіти у мовно-літературній освітній галузі у 2024-2025 н.р.

У 2024-2025 навчальному році вивчення **української мови** у ЗП(ПТ)О здійснюватиметься за чинними навчальними програмами для 10-11-х класів (рівень стандарту), затвердженими наказом Міністерства освіти і науки України від 23.10.2017 № 1407 «Про надання грифу Міністерства освіти і науки України навчальним програмам для учнів 10-11 класів закладів загальної середньої освіти».

Звертаємо увагу, що в мовленнєвій лінії навчальної програми для 10-11-х класів подано перелік рекомендованих видів роботи, що дають змогу учням реалізувати здобуті знання на практиці. Ці види робіт забезпечують повноцінний мовленнєвий розвиток старшокласників, адже комплексно охоплюють формування всіх видів мовленнєвої діяльності (аудіювання, читання, говоріння, письмо). Учитель може, на власний розсуд, змінювати запропоновані теми й види роботи, але водночас, прагнути протягом року рівною мірою приділяти увагу розвитку в учнів усіх видів мовленнєвої діяльності.

Відповідно до статті 17 розділу III Закону України «Про повну загальну середню освіту» щодо освітнього процесу врегульовано оцінювання результатів навчання: «Кожен учень має право на справедливе, неупереджене, об'єктивне, незалежне, недискримінаційне та добросовісне оцінювання результатів його навчання незалежно від виду та форми здобуття ним освіти».

У таблиці зазначено мінімальну кількість фронтальних видів контрольних робіт; учитель на власний розсуд має право збільшувати цю кількість, залежно від рівня підготовленості, здібностей конкретних учнів, умов роботи тощо.

Таблиця – Фронтальні та індивідуальні види контрольних робіт у 10-11-х класах (рівень стандарту)

Семестри	I	II
Фронтальні види робіт		
Перевірка мовної теми	2	2
Письмо: есе	2	3
переказ	–	–
твір	–	–
Індивідуальні види контрольних робіт		
Говоріння: діалог	1	–
усний переказ	1	–
усний твір	–	1

Основними видами оцінювання результатів навчання учнів є формувальне, підсумкове оцінювання, мультипредметний національний тест з української мови.

Фронтально оцінюють диктант, письмовий переказ і письмовий твір

(навчальні чи контрольні види робіт), мовні знання й уміння, запис яких здійснюють на сторінці класного журналу «Зміст уроку».

Індивідуально оцінюють говоріння (діалог, усний переказ, усний твір) і читання вголос. Для цих видів діяльності не відводять окремого уроку, проте, визначають окрему колонку без дати на сторінці класного журналу «Облік навчальних досягнень»

Мета вивчення **української літератури** – формування компетентного читача; підвищення загальної освіченості молодого громадянина України, досягнення належного рівня сформованості вміння долучатися через художню літературу до фундаментальних цінностей, культури.

У 2024-2025 навчальному році вивчення української літератури у ЗП(ПТ)О здійснюватиметься за чинними програмами для 10-11-х класів – навчальні програми (рівень стандарту), затверджені наказом Міністерства освіти і науки України від 23.10.2017 № 1407 «Про надання грифу Міністерства освіти і науки України навчальним програмам для учнів 10-11 класів закладів загальної середньої освіти». Із навчальними програмами з української літератури можна ознайомитися за покликанням: <http://surl.li/udqco>.

Завдання навчального предмета «Українська література» – оволодіння змістом української літератури, засвоєння й систематизація основних літературознавчих понять як засобу повноцінного сприйняття, прочитання й інтерпретації художнього тексту; усвідомлення літературного процесу як цілісної системи, що має свої природні закономірності й тенденції; узагальнення і поглиблення знань про мистецтво слова, умінь розглядати художню літературу в контексті інших видів мистецтв; формування на основі читацького досвіду переконаності в багатстві української художньої літератури та її значущості серед інших національних літератур. Вивчення української літератури відбувається із залученням міжпредметних зв'язків (українська мова, історія, зарубіжна література, образотворче мистецтво, музика тощо).

Таблиця – Обов'язкова кількість видів контролю з української літератури в 10-11-х класах (рівень стандарту)

Семестри	I	II
Контрольні роботи у формі:	3	3
контрольного класного твору*	1	1
виконання інших завдань (тестів, відповідей на запитання)	2	2
Уроки розвитку мовлення**	2 (у+п)	2 (у+п)
Уроки позакласного читання	1	1
Перевірка зошитів	4	5

*Контрольні класні твори пропонуємо давати у формі есе, мінітворів щодо розкриття певної проблеми чи образу програмового тексту тощо. Це розвиватиме самостійне творче мислення учнів і дасть їм можливість виконати роботу протягом одного уроку.

Поданий у таблиці розподіл годин є мінімальним і обов'язковим для проведення в кожному семестрі. Учитель, на власний розсуд, може збільшити кількість видів контролю, відповідно до рівня підготовленості учнів, особливостей класу тощо.

****У кожному семестрі обов'язковим є проведення двох уроків розвитку мовлення: одного уроку усного розвитку мовлення, а другого – письмового. Умовне позначення в таблиці – (у + п).**

Навчальна та методична література з української літератури, рекомендована Міністерством освіти і науки України, зазначена в Переліку навчальних програм, підручників та навчально-методичних посібників, рекомендованих Міністерством освіти і науки України, що розміщений на офіційному сайті Інституту модернізації змісту освіти (<https://imzo.gov.ua/pidruchniki/pereliki/>).

Рекомендуємо, під час організації освітнього процесу, на уроках української літератури, використовувати онлайн-ресурси, що активізують пізнавальну діяльність здобувачів освіти, урізноманітнюють методи роботи як в очному, так і в дистанційному форматі, сприяють емоційному налаштуванню на урок, мотивують учнів до роботи, перетворюють гаджет із іграшки на корисну річ, це, зокрема:

- підручники: <http://osvita.ua/school/textbook/>;
- лайфхаки з української літератури: <https://edera.gitbook.io/lit-lifehacks/>;
- пошукова система академічних ресурсів: www.refseek.com (більше мільярда джерел: енциклопедії, монографії, журнали);
- пошук 20 тисяч світових бібліотек: www.worldcat.org (ви дізнаєтеся, де є найближча раритетна книга, яка вам потрібна);
- доступ до більш ніж 10 мільйонів наукових документів: книг, статей, записів досліджень тощо: <https://link.springer.com>.

Іноземні мови

У 2024-2025 навчальному році організація освітнього процесу із вивчення іноземних мов у ЗП(ПТ)О здійснюється відповідно до чинних навчальних програм з іноземних мов для загальноосвітніх навчальних закладів (10 – 11 класи) (<http://surl.li/watugl>);

Базовий загальноосвітній рівень передбачає оволодіння учнями іншомовним досвідом, який забезпечує сформованість у них іншомовної комунікативної компетентності на рівні незалежного користувача.

Наголошуємо на таких особливостях організації освітнього процесу з іноземних мов у 10-11-х класах: послідовне здійснення комунікативно-пізнавального навчання, пов'язаного з підвищенням змістовності мовлення; використання прийомів, що спонукають до вираження особистого ставлення до проблем, які обговорюються; цілеспрямована реалізація принципу індивідуалізації навчання, орієнтована на використання іноземної мови у майбутній діяльності школярів, широке застосування видів та форм самостійної роботи.

Акцентуємо увагу: 11 клас є завершальним у процесі оволодіння учнями

іншомовним мовленням. Наголошуємо: велика увага має приділятися усному мовленню, що набуває якісно нового виразу стосовно змістовності, більшої природності, умотивованості та інформативності. Проте, основна роль у процесі навчання іноземної мови відводиться читанню. При навчанні читанню, в учнів формуються уміння читати суспільно-політичні тексти, із метою одержання повної та основної інформації, а також уміння переглянути і вибрати необхідну статтю. Навчаючись письма, учні мають оволодіти вмінням складати план, тези до усного повідомлення, писати анотацію та резюме прочитаного, складати реферат, а також робити письмові повідомлення. Також завершується формування активного словникового запасу здобувачів освіти та продовжується робота з формування рецептивного словника. Наголошуємо: навчальна програма обумовлює рецептивне засвоєння певної кількості лексичних одиниць. В 11-х класах має місце систематизація граматичного матеріалу, що вивчався у 5-11-х класах.

Зарубіжна література

Головна мета вивчення зарубіжної літератури – прилучення учнів до здобутків класичної й сучасної художньої літератури різних країн і народів; формування компетентних читачів, здатних творчо сприймати, критично оцінювати й насолоджуватися художніми творами, брати участь у різних комунікативних ситуаціях та взаємодії (зокрема із застосуванням цифрових технологій), на підставі прочитаних художніх текстів і медіатекстів, відповідно до контексту. Навчальний предмет «Зарубіжна література» має багатий потенціал для формування читацької грамотності, як базової компетенції та медіа інформаційної грамотності, як ключової компетенції ХХІ століття. Акцентуємо увагу: вивчення зарубіжної літератури в закладах загальної середньої освіти здійснюють українською мовою. Твори зарубіжних письменників у курсі зарубіжної літератури вивчають в українських перекладах. Для зіставлення можливе залучення перекладів, переспівів іншими мовами, якими володіють учні (англійська, німецька, французька тощо). За наявності необхідних умов, бажаним є розгляд художніх текстів (у фрагментах або цілісно) мовами оригіналів. У такому разі, навчальний предмет «Зарубіжна література» виконує додаткову функцію вдосконалення володіння учнями іноземними та іншими мовами.

Зауважимо, на кожному уроці зарубіжної літератури педагог має працювати над розвитком усного і писемного мовлення учнів; навчити здобувача освіти монологічному викладу чи написанню статті, оформлювати повідомлення, доповідь та виголошувати їх – одне з основних завдань, яке стоїть перед учителем. Звертаємо увагу, що на уроках зарубіжної літератури здобувачі освіти мають навчитися писати рецензію або відгук, брати інтерв'ю, вести репортаж, писати конспект або тези й опановувати багато інших видів робіт, адже взаємини між людьми залежать від рівня та якості їхньої комунікації, що ставить на перше місце їхній рівень розвитку мови.

Наголошуємо, що у кожному семестрі обов'язковим є проведення двох уроків розвитку мовлення: одного уроку усного розвитку мовлення, а другого – письмового. Під час оцінювання зошита із зарубіжної літератури слід

ураховувати наявність різних видів робіт; грамотність (якість виконання робіт); охайність; уміння правильно оформлювати роботи (дотримання вимог до оформлення орфографічного режиму).

У 2024-2025 навчальному році організація освітнього процесу з зарубіжної літератури для здобувачів освіти у ЗП(ПТ)О здійснюється відповідно до чинної програми для закладів загальної середньої освіти «Зарубіжна література. 10-11 класи. Рівень стандарт (наказ Міністерства освіти і науки України від 03.08.2022 № 698 «Навчальна програма для закладів загальної середньої освіти «Зарубіжна література. 10-11 класи. Рівень стандарт»» (<https://salo.li/607F372>).

Акцентуємо увагу: згідно з оновленою навчальною програмою навчального предмета «Зарубіжна література», у 10-11-х класах, замість російських, вивчається творчість таких письменників: як Жан де Лафонтен, О. Генрі, А. Гавальда, У. Старк, Д. Бойн, Е. Шмітт, Й. Рот, А. Гранах тощо. До навчальної програми, замість творів російських поетів, включені шедеври світової лірики (П'єр Ронсар «До того, як любов у світ прийшла...», Р. Бернс

«Моя любов...», Й. Гете «До моїх пісень...», Г. Гейне «Коли настав чудовий май...», А. Міцкевич «Непевність»).

Ознайомитись із переліком підручників із зарубіжної літератури, що розміщений на офіційному сайті Інституту модернізації змісту освіти можна за посиланням: <https://salo.li/579DEC2>

Методичні рекомендації щодо організації навчання здобувачів освіти у математичній освітній галузі у 2024-2025 н.р.

У 2024-2025 навчальному році організація освітнього процесу з математики у закладах професійної (професійно-технічної) освіти здійснюватиметься за навчальними програмами – «Навчальна програма з математики (алгебра і початки аналізу та геометрія) для учнів 10-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів. Рівень стандарту» (наказ Міністерства освіти і науки України від 23.10.2017 № 1407 «Про надання грифу Міністерства освіти і науки України навчальним програмам для учнів 10-11 класів закладів загальної середньої освіти» (<http://surl.li/ucgwh>). Навчальні програми розміщені на офіційних сайтах: Міністерства освіти і науки України (<https://mon.gov.ua/ua>); Інституту модернізації змісту освіти (<https://imzo.gov.ua/pidruchniki/pereliki/>).

Із метою формування математичної компетентності в учнів, у процесі навчання математики, рекомендуємо педагогічно виправдано й обґрунтовано використовувати моделі змішаного навчання: ротаційна модель (ротація за станціями, ротація за лабораторіями, «перевернутий клас», індивідуальна ротація), гнучка модель, модель самостійного змішування, поглиблена віртуальна модель.

Реалізація курсів за вибором та факультативів здійснюється за рахунок варіативної складової навчальних планів Типових освітніх програм закладів загальної середньої освіти III ступеня. Перелік навчальних програм факультативів і курсів за вибором з математики подано за покликанням –

<http://surl.li/acdcs>.

Перелік навчальних програм, підручників та навчально-методичних посібників, рекомендованих Міністерством освіти і науки України для використання у закладах загальної середньої освіти у 2024-2025 навчальному році, розміщено за покликанням – <http://surl.li/acdcs>.

Акцентуємо увагу, що специфіка вивчення змісту навчальних предметів (алгебра, геометрія, алгебри і початки аналізу) освітньої галузі «Математика» у 10-11-х класах у 2024-2025 навчальному році залишаються без суттєвих змін, чинними залишаються методичні рекомендації 2021-2023 років.

Методичні рекомендації щодо організації навчання здобувачів освіти у природничій освітній галузі у 2024-2025 н.р.

Виходячи з потреб сьогодення, метою природничої освітньої галузі є формування в учнів природничо-наукової компетентності, як базової, та відповідних предметних компетентностей, як обов'язкової складової загальної культури особистості і розвитку її творчого потенціалу, на основі компетентнісного, діяльнісного, інтегративного, особистісно-орієнтованого, дослідницького, проблемно-ситуативного, диференційованого та рефлексивного підходів до освітнього процесу.

Біологія і екологія

У 2024-2025 навчальному році навчальний предмет «Біологія і екологія» у ЗП(ПТ)О учні вивчатимуть за чинною навчальною програмою з біології і екології для 10-11-х класів закладів загальної середньої освіти: рівень стандарту, затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 23.10.2017 № 1407 «Про надання грифу МОН навчальним програмам для учнів 10-11 класів закладів загальної середньої освіти» (<http://surl.li/cnovv>).

Розподіл годин у всіх навчальних програмах є орієнтовним. Такий підхід дає можливість учителю творчої реалізації змісту навчальних програм: обирати більш доцільнішу, на його розсуд, послідовність розкриття навчального матеріалу в межах одного навчального року (але так, щоби не порушувалась логіка викладу), змінювати орієнтовну кількість годин, обумовлених для вивчення тем (розділів), здійснювати планування та використання резервних годин, до прикладу, для повторення, систематизації, узагальнення навчального матеріалу, контролю та оцінювання результатів навчання учнів, проведення шкільних екскурсій (для проведення останніх можна використовувати, також, час, відведений для навчальної практики), добирати об'єкти та використовувати для вивчення приклади з рідної місцевості.

Зміст навчальної програми «Біологія і екологія» (10-11 класи) відображає підходи, визначені в Державному стандарті базової і повної загальної середньої освіти, затверджені Постановою Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 № 1392 «Про затвердження Державного стандарту базової і повної загальної

середньої освіти» (<http://surl.li/ubhcu>) та Концепції «Нова українська школа», а саме:

- реалізацію діяльнісного та компетентнісного підходів, що дозволяє акцентувати увагу педагогів на формування конкурентоздатної, всебічно розвиненої особистості учня, за рахунок включення до змісту біологічної освіти певних способів діяльності та розвитку ключових компетентностей;
- формування інформаційної компетентності, як предметної (уміння знаходити, структурувати інформацію, перетворювати її з однієї форми в іншу), так і комунікаційної (здатність встановлювати і підтримувати контакти, щоб успішно орієнтуватися на сучасному ринку праці);
- посилення практико- і особистісно-орієнтованого напрямів змісту біологічної освіти та виховного потенціалу, за рахунок включення відомостей прикладного характеру.

В старшій школі (на рівні стандарту) обумовлено засвоєння знань про живу природу, як цілісну систему, що має відповідні рівні організації (молекулярний, клітинний, організмовий, популяційний, екосистемний, біосферний), з притаманними їм ознаками життя; застосовування узагальненого підходу для пояснення процесів життєдіяльності, розуміння біологічної картини світу, формування екологічної, генетичної і гігієнічної грамотності, оцінювання ролі знань з біології для сталого розвитку.

Відповідно до нормативних документів, що регламентують освітній процес із біології та екології, практична складова забезпечується проведенням лабораторних досліджень, лабораторних і практичних робіт, дослідницького практикуму, міні-проектів, демонстрацій, екскурсій

Організація освітнього процесу з навчального предмету «Біологія і екологія» в 10-11-х класах у 2024-2025 навчальному році є тотожним 2023-2024 н.р. Тому, чинними залишаються методичні рекомендації 2023-2024 навчального року.

Хімія

У 2024-2025 навчальному році вивчення навчального предмета «Хімія» у ЗП(ПТ)О буде продовжуватися за чинною навчальною програмою: «Програма з хімії для 10-11 класів закладів загальної середньої освіти (рівень стандарту).

Звертаємо увагу, що вчитель, під час підготовки до уроків, має право користуватися різними навчальними виданнями, проте, рекомендувати для використання/опрацювання учням – лише ті, що мають гриф «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України». Значна частина підручників з хімії для різних класів розміщені у форматі pdf-файлів в електронній бібліотеці на сайті Інституту модернізації змісту освіти (<https://lib.imzo.gov.ua/yelektronn-vers-pdruchnikv/>). У нагоді учасникам освітнього процесу також можуть стати електронні підручники, що розміщені на платформі IZZI (<https://ua.izzi.digital/#/>), оскільки вони містять структурований теоретичний навчальний контент, навчальні відеоролики, відеодосліди до лабораторних і практичних робіт, інтерактивні вправи тощо. Особливо цей навчальний контент може стати актуальним у випадку проведення навчальних занять у дистанційному форматі.

Акцентуємо увагу, що специфіка вивчення навчального предмета «Хімія» у

10-11-х класах у 2024-2025 навчальному році залишається без змін. Тому, для реалізації навчальних програм, чинними є методичні рекомендації 2017-2023 років.

Нагадуємо, що на початку навчального року потрібно провести первинний інструктаж з безпеки життєдіяльності в кабінеті хімії для тих учнів, які навчаються в очному або змішаному форматах, і зафіксувати його у відповідному журналі.

Фізика та астрономія

У 2024-2025 навчальному році вивчення навчальних предметів «Фізика», «Астрономія» або «Фізика та астрономія» у ЗП(ПТ)О буде продовжуватися за чинними навчальними програмами, зокрема:

- за умови вивчення фізики та астрономії, як двох окремих предметів «Фізика. 10-11 класи» навчальна програма для закладів загальної середньої освіти (рівень стандарту) авторів, під кер. Локтевої В.М. (<http://surl.li/ualhv>); «Астрономія. 10-11 класи», навчальна програма для закладів загальної середньої освіти (рівень стандарту), авторів, під кер. Яцківа Я.Я. (<http://surl.li/ualkj>);

- за умови вивчення фізики і астрономії, як одного навчального предмета – «Фізика і астрономія. 10-11 класи», навчальна програма для закладів загальної середньої освіти (рівень стандарту), авторів, під кер. Ляшенка О.І. (<http://surl.li/ualny>). У такому разі можливе послідовне або паралельне вивчення фізичного й астрономічного складників, а розподіл годин між ними здійснюється відповідно до навчальної програми.

Реалізація змісту навчальних програм має відбуватися за допомогою навчально-методичного забезпечення. Його перелік розміщено на сайті Інституту модернізації змісту освіти (<https://imzo.gov.ua/pidruchniki/pereliki/>) та постійно оновлюється протягом року, по мірі надання грифу Міністерства освіти і науки України. Також, нагадуємо, що на цьому сайті в електронній бібліотеці (<http://surl.li/ualtd>) розміщено pdf-формат підручників із фізики і астрономії для 10-11-х класів. За потреби, учитель може використовувати будь-який із них для організації процесу вивчення навчального предмета/навчальних предметів. Це може стати у нагоді під час проведення уроків у дистанційному форматі, або для учнів, які навчаються за сімейною або екстернатною формами і територіально перебувають за межами України.

Звертаємо увагу, що вивчення навчальних предметів «Фізика», «Фізика та астрономія» у 10-11-х класах у 2024-2025 навчальному році залишається без змін. Тому, для реалізації навчальних програм чинними є методичні рекомендації попередніх років.

Нагадуємо, що з метою збереження здоров'я усіх учасників освітнього процесу та його якісної організації, необхідно дотримуватися вимог, зазначених у нормативних документах, зокрема:

- Санітарному регламенті для закладів загальної середньої освіти, затвердженому наказом Міністерства охорони здоров'я України від 25.09.2020 № 2205 «Про затвердження Санітарного регламенту для закладів загальної середньої освіти», зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 10.11.2020 за

№ 1111/35394 (<http://surl.li/uamil>);

- Інструктивно-методичних матеріалах «Безпечне проведення занять у кабінетах природничо-математичного напрямку загальноосвітніх навчальних закладах», що надані у листі Міністерства освіти і науки молоді і спорту від 01.02.2012 № 1/9-72 «Про інструктивно-методичні матеріали «Безпечне проведення занять у кабінетах природничо-математичного напрямку загальноосвітніх навчальних закладах» (<http://surl.li/uamoz>);

- Правилах безпеки під час проведення навчальних занять у кабінетах (лабораторіях) фізики та хімії загальноосвітніх навчальних закладів, що затверджені наказом Міністерства надзвичайних ситуацій України від 16.07.2012 № 992 «Про затвердження Правил безпеки під час проведення освітнього процесу в кабінетах (лабораторіях) фізики та хімії загальноосвітніх навчальних закладів» (<http://surl.li/ucyyv>).

Акцентуємо увагу, що на початку навчального року необхідно провести інструктаж з безпеки життєдіяльності в кабінеті фізики для тих учнів, які навчаються в очному або змішаному форматах, і зафіксувати його у відповідному журналі.

Із рекомендаціями, щодо організації проєктної діяльності та виконання лабораторних і практичних робіт можна ознайомитися у «Методичних рекомендаціях щодо навчання змісту предметів «Фізика», «Фізика та астрономія» у 2022-2023 навчальному році», що розміщені на сайті кабінету фізики Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти (www.kabfiz.osvitarv.com або www.фiзика.інтер.net)

У випадку унеможливлення проведення реального експерименту або за необхідності візуалізації навчального матеріалу фізичного змісту, рекомендуємо вчителям використовувати цифрові освітні ресурси, зокрема: сайт інтерактивних симуляцій PhET (<https://cutt.ly/3ZIYZSX>), програмне забезпечення від компанії Mozaik (<https://www.mozaweb.com/uk/>), освітній мобільний застосунок ArBook (<https://arbook.info/>), віртуальний навчальний симулятор лабораторних досліджень «Labster» (<https://www.labster.com/>), «Збірник відеозавдань із природничих дисциплін. Фізика» (<http://surl.li/uantm>).

Рекомендуємо на початку навчального року провести діагностичні роботи, із метою їх виявлення та своєчасного надолуження освітніх втрат. Для цього учителі фізики та астрономії можуть розробити власні завдання, або скористатися тими, що розміщені на сайті Всеукраїнської школи онлайн, зокрема, для учнів 10-х класів тести первинного (<http://surl.li/uaiou>) та вторинного (<http://surl.li/uaipc>) діагностування по дві частини кожного.

Зауважимо, що інструктивні рекомендації щодо їх використання надані на початку кожної із діагностичних робіт. Доступ до них можна одержати лише після реєстрації на сайті Всеукраїнської школи онлайн. За результатами аналізу діагностичних робіт, рекомендуємо учителям скоригувати власні календарно-тематичні плани, виділивши навчальні години для коригування знань учнів та надолуження в них освітніх втрат із навчального предмета.

Рекомендуємо учителям фізики ознайомитися із «Рамковим документом з природничо-наукової освіти PISA-2025» (<http://surl.li/jydpdx>), де зазначено нове

бачення щодо природничо-наукової компетентності, яка формується у процесі здобуття природничо-наукової освіти.

Звертаємо увагу, що у 2025 році заплановано проведення міжнародного дослідження і в українських закладах освіти. Провідною компетентністю, рівень сформованості якої має перевірятися, буде природничо-наукова грамотність, що формується саме засобами навчальних предметів природничої освітньої галузі. Тому, для підготовки учнів до цього виду міжнародного дослідження рекомендуємо учителям фізики послуговуватися матеріалами, що розміщені на сайті «PISA. UKRAINE» → корисні матеріали (<http://surl.li/uaokt>).

Необхідною умовою формування ключових та предметної компетентностей учнів у процесі навчання астрономії є діяльнісна спрямованість навчання в освітньому процесі, що визначає постійне долучення учнів до різних видів навчально-пізнавальної діяльності, із метою здобуття нових знань (практичний напрям).

Ефективним засобом формування ключових й предметної компетентностей учнів у процесі навчання астрономії є навчальні проєкти. Виконання навчальних проєктів обумовлює поєднання дослідницької, творчої діяльності учнів, спрямованої на отримання самостійних результатів навчання, за консультативної допомоги вчителя. Тематика навчальних проєктів з астрономії визначається вчителем і може ініціюватися учнями. Кількість годин, що відводиться на виконання навчальних проєктів, а також їх послідовність визначається вчителем. Кількість виконаних та оцінених проєктів може бути довільною, але не менше одного за навчальний рік.

Навчання «*Астрономії*» необхідно здійснювати на основі:

- використання діяльнісного, компетентнісного, інтегрованого, особистісно орієнтованого, системного підходів до навчання;
- упровадження інноваційних технологій навчання: критичного мислення, імерсивної (технології доповненої реальності), візуалізації, інтерактивних технологій, кейс-технології, технологій проблемно-діалогічного, змішаного, проєктного, дослідницького навчання;
- використання продуктивних методів навчання (проблемні, евристичні, дослідницькі), активних та інтерактивних методів навчання.

Організуюючи освітній процес, учителю варто пам'ятати, що компетентісно орієнтоване навчання визначає зміщення акцентів із накопичення нормативно визначених знань, на формування умінь і навиків, вироблення й розвиток умінь та навиків в учнів. Саме за таких умов відбувається «включення» механізмів формування компетентностей та досягнення вагомих навчальних результатів.

Географія

У 2024-2025 навчальному році навчання учнів у закладах професійної (професійно-технічної) освіти здійснюватиметься за навчальною програмою «Географія. 10-11 класи. Рівень стандарту». Навчальна програма для закладів загальної середньої освіти (<http://surl.li/ubkzf>);

Навчальний курс географії у 10-х класах (рівень стандарту) «Географія: регіони та країни» спрямований на формування в учнів: знань про особливості

населення й просторової організації господарської діяльності у регіонах світу та окремих країнах; умінь орієнтуватися у світових і регіональних соціально-економічних, суспільно-політичних, екологічних процесах.

Наведений у навчальній програмі перелік країн для вивчення є орієнтовним. Учителю надається право додавати для детальнішого ознайомлення інші країни, що відповідають інтересам закладу освіти, з огляду на його можливі міжнародні зв'язки, а також пріоритетам зовнішньої політики України, із урахуванням сучасної політико-економічної ситуації у світі.

Навчальна програма шкільного курсу в 10-х класах (рівень стандарту) розрахована на 52 год./рік. У ній обумовлено виконання 7 практичних робіт, що спрямовані на розвиток умінь і навиків роботи з географічними картами та іншими джерелами інформації (<https://numl.org/.966881>).

Навчальний курс географії в 11-х класах «Географічний простір Землі» розкриває сутність географічної науки в цілому; інтегрує знання про природу, людину і господарську діяльність; формує в учнів чіткі уявлення про основні закономірності будови і розвитку географічної оболонки та загальні суспільно-географічні закономірності світу, із метою забезпечення сталого розвитку. Навчальний курс безпосередньо пов'язаний не тільки з попередніми навчальними курсами географії, він також інтегрує знання, здобуті на заняттях з економіки, історії, інформатики тощо.

Навчальною програмою для 11 класу (рівню стандарт) обумовлено виконання 10 практичних робіт.

Наголошуємо, що у 10-11-х класах рівня стандарту учні також обирають, за бажанням 1-2 дослідження (упродовж року) із запропонованої тематики, та виконують їх індивідуально або в групі. Учитель оцінює таку роботу під час її захисту чи презентації. Обов'язковими для оцінювання в таких класах є й 2 практичні роботи у кожному семестрі (на вибір учителя).

Звертаємо увагу, що відповідно до інструктивно-методичних рекомендацій щодо організації освітнього процесу з навчальних предметів/інтегрованих курсів у закладах загальної середньої освіти у 2022-2023 навчальному році (лист Міністерства освіти і науки України від 19.08.2022 №1/9530-22 «Про інструктивно-методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу та викладання навчальних предметів/інтегрованих курсів у закладах загальної середньої освіти у 2022-2023 навчальному році»), обов'язково один раз на рік виконується підсумкова (контрольна) робота за текстами, що готує вчитель. Рекомендовано тестовий формат з картографічним завданням (<https://numl.org/.996881>).

Для вивчення навчального предмета «Географія» у 10-11-х класах закладів загальної середньої освіти рекомендуємо використовувати інструктивно-методичні рекомендації, розроблені Міністерством освіти і науки України у 2022, 2023 роках (лист Міністерства освіти і науки України від 12.09.2023 № 1/13749-23 (<http://surl.li/txuzg>) та лист Міністерства освіти і науки України від 19.08.2022 № 1/9530-22 (<http://surl.li/ucmtu>)).

Нагадуємо, що формування картографічних компетентностей на уроках географії є необхідним елементом сучасної освіти. Тому, з огляду на значення

географічної карти у вивченні навчального предмета, доцільним є постійне використання картографічного методу в освітньому процесі. З цією метою на уроках географії необхідно використовувати різні інформаційно-комунікаційні засоби навчання: електронні атласи і посібники, відеофільми, презентації, анімації тощо.

Рекомендуємо вчителям географії, для створення інтерактивних карт, скористатися такими онлайн-інструментами: електронні географічні карти (<https://numl.org/.597402>), Seterra Online (<https://numl.org/.213091>) StoryMap (<https://storymaps.arcgis.com/>), ThingLink (<https://numl.org/.210091>), колекцією карт світу (<https://worldmapper.org/>), інтерактивними картами і атласами – Osvitanet (<https://new.osvitanet.com.ua/>).

Методичні рекомендації щодо організації навчання здобувачів освіти в інформатичній освітній галузі у 2024-2025 н.р.

Метою інформатичної освітньої галузі є розвиток особистості учня, здатного використовувати цифрові інструменти і технології для розв'язання навчальних проблем, розвитку, творчого самовираження, забезпечення власного і суспільного добробуту, критичного мислення, безпечного та відповідального поводження в інформаційному суспільстві.

Особливостями уроків інформатики є: практична спрямованість завдань, актуальність та взаємозв'язок з іншими освітніми галузями, проєктна діяльність, компетентнісні задачі, групові та індивідуальні форми роботи, самостійна навчальна діяльність учнів.

Кожен урок інформатики обумовлює реалізацію практичної діяльності учнів із цифровими пристроями.

Під час організації освітнього процесу потрібно неухильно дотримуватися норм Санітарного регламенту для закладів загальної середньої освіти.

Тривалість роботи за комп'ютером має відповідати санітарно-гігієнічним нормам. Після уроків, із використанням технічних засобів навчання, проводяться вправи для очей та рухової активності. Не дозволяється одночасна робота за одним комп'ютером двох і більше учнів.

Під час проведення уроків інформатики дозволяється використання «вільного» програмного забезпечення або пропрієтарного, із дотриманням вимог законодавства. Наголошуємо, що забороняється використання неліцензійного програмного забезпечення.

У 2024-2025 навчальному році вивчення інформатики на рівні стандарту здійснюється за навчальною програмою вибірково-обов'язкового предмета для 10-11 класів (рівень стандарту), затвердженою наказом Міністерства освіти і науки України від 20.04.2018 №408. Ця програма розрахована на вивчення інформатики в 10-11 класах ЗЗСО як вибірково-обов'язкового предмета навчального плану в обсязі 105 годин, з яких 35 годин складає інваріантний базовий модуль.

Основою навчання інформатики в 10-11 класах є базовий модуль, зміст

якого може бути розширений за рахунок вибірових модулів. Базовий модуль, на вивчення якого відводиться 35 годин, завершує формування в учнів предметних і ключових компетентностей в області використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій на рівні, визначеному Державним стандартом базової і повної загальної середньої освіти. Цей модуль є мінімально допустимою нерозривною структурною одиницею програми.

Базовий модуль складається з 4-х тем. Метою теми «Інформаційні технології в суспільстві» є ознайомлення учнів із тими технологіями, тенденціями, проблемами, яким не приділялася достатня увага в основній школі через вікові особливості сприйняття матеріалу або через те, що вони стали актуальними лише в останні кілька років. Тема «Моделі і моделювання. Аналіз та візуалізація даних» може опрацьовуватися з використанням як табличного процесора, так і більш спеціалізованих програмних засобів. Під час вивчення теми «Системи керування базами даних» в учнів формуються основи структурного мислення. Це досягається насамперед у процесі створення семантичних моделей предметних областей, на основі яких потім проєктуються бази даних. Рекомендується виконувати таке моделювання спочатку без застосування програмних засобів, щоб мінімізувати вплив інтерфейсної особливості середовища тієї чи іншої СКБД на сутність процесу моделювання. У темі «Мультимедійні та гіпертекстові документи» формується така предметна компетентність, як вміння створювати, ергономічно наповнювати даними, публікувати в інтернеті та просувати вебсайти. Ознайомлення з мовою гіпертекстової розмітки відбувається на оглядовому рівні, а основна увага має надаватися створенню вебресурсів за допомогою автоматизованих систем керування вмістом, що відповідає сучасній світовій тенденції, ергономічному розміщенню даних на вебсторінках та їхньому художньо-естетичному оформленню, а також пошуковій оптимізації вебресурсів.

Таблиця 1

Вибіркові модулі

№ з/п	Вибірковий модуль	К-сть годин	Тема базового модуля, яка розширюється вибіровим
1.	Графічний дизайн	35	
2.	Комп'ютерна анімація	35	
3.	Тривимірне моделювання	35	
4.	Математичні основи інформатики	35	
5.	Інформаційна безпека	17	
6.	Web-технології	35	Мультимедійні та гіпертекстові документи
7.	Основи електронного документообігу	17	
8.	Бази даних	35	Системи керування базами даних
9.	Формальна логіка	35	
10.	Комп'ютерні технології Опрацювання звукової інформації	35	
11.	Креативне програмування	35	

Вибіркові модулі для розширення курсу вчитель добирає відповідно до

профілю закладу ЗСО, запитів, індивідуальних інтересів і здібностей учнів, регіональних особливостей, матеріально-технічної бази та наявного програмного забезпечення. Реалізація профільного навчання під час викладання курсу може здійснюватися як шляхом розширення змісту окремих тем, так і завдяки добору профільно-орієнтованих навчальних проєктів.

Викладачі інформатики мають право розробляти та використовувати й власні вибіркові модулі за умови проходження ними експертизи у відповідній комісії Науково-методичної ради з питань освіти Міністерства освіти і науки України згідно з Порядком надання навчальній літературі, засобам навчання і навчальному обладнанню грифів та свідоцтв (наказ МОН України від 20.07.2020 №931, зареєстрований у Міністерстві юстиції України 11 листопада 2020 р. за №1119/35402).

Для 10-11-х класів чинними є методичні рекомендації Міністерства освіти і науки України щодо навчання інформатики 2018-2019 н.р. (лист Міністерства освіти і науки України від 03.07.2018 № 1/9 «Методичні рекомендації про навчання інформатики у 2018-2019 навчальному році» (<http://surl.li/umrzh>).

Електронні версії підручників (інформатика) для 10-11-х класів розміщено на сайті Інституту модернізації змісту освіти (<http://surl.li/tzioc>).

Викладач не обмежений у виборі організаційних форм, видів, методів та засобів навчальної діяльності з метою забезпечення передбачуваного Державним стандартом рівня навчальних досягнень учнів як результату освітнього процесу. Реалізовувати освітній процес важливо на основі діяльнісного, активного підходу, зважаючи на природні інтереси учнів відповідного віку, а також з достатньою гнучкістю для урахування як особливих освітніх потреб, так і динамічних умов навчання. Для успішного опанування курсу інформатики рекомендованими є організація роботи кожного учня за комп'ютером на кожному уроці, наприклад у формі виконання практичної роботи або електронного уроку, а також підключення комп'ютерного класу до швидкісного інтернету.

Упровадження елементів медіаграмотності в освітній процес

У сучасному інформаційному суспільстві медіаграмотність стала однією з ключових компетентностей, необхідних для успішної соціалізації та професійної діяльності. З огляду на стрімкий розвиток інформаційних технологій і зростання обсягу доступної інформації, виникає необхідність формування в учнів здатності критично сприймати, аналізувати й використовувати медіаконтент.

Упровадження елементів медіаграмотності в освітній процес не лише формує в учнів навички аналізу й оцінки інформації, але й сприяє розвитку їхнього критичного мислення, творчих здібностей і здатності до самоосвіти. Уміння працювати з різними видами медіа дозволяє школярам стати більш свідомими й активними громадянами, які здатні захищати себе від маніпуляцій та дезінформації, що особливо актуально в умовах війни.

Однією з наймасштабніших державних ініціатив у сфері інформаційної й цифрової безпеки є платформа «Дія.Освіта». Проєкт, який спершу був зосереджений саме на темі кіберграмотності, зараз став глобальнішим і поєднує можливості навчання впродовж життя і профорієнтації для громадян. Та освітні

матеріали з онлайн-безпеки, медіаграмотності, цифрових навичок тощо досі займають ключове місце в медіатеці платформи. Рекомендуємо їх для ознайомлення та використання в роботі й у повсякденному житті: <https://osvita.diia.gov.ua/>.

Не менш важливим залишається проведення Днів й Тижнів медіаграмотності та безпечного інтернету в закладах освіти. Всесвітній тиждень медіаграмотності та інформаційної грамотності проходить щорічно у другій половині жовтня, а День безпечного інтернету – у другий вівторок лютого. До цих дат можна приурочити проведення тематичних просвітніх і освітніх заходів: воркшопів, медіаграмотних уроків, марафонів безпечного інтернету, вікторин, квестів тощо.

Для того, щоб ефективно підвищувати медіаграмотність своїх учнів, педагог передусім сам мусить розвивати свою медіакомпетентність, яка в сучасному світі є не просто необхідною професійною навичкою, а цілком суспільно важливою. Дотримання інформаційної гігієни, критичне сприйняття інформації, постійне поповнення медіаосвітніх знань легко можуть стати щоденними звичками.

1. Обговорення новин. Обговорюйте новини зі своїми близькими, друзями, колегами та навіть учнями. У ході розмови завжди легше помітити неточності в подачі новини різними медіа, виявити фейкову інформацію й загалом більш критично її проаналізувати. Також таке обговорення буде сприяти покращенню обізнаності й уважності ваших співрозмовників.

2. Медіа, яким можна довіряти. Дізнавайтеся інформацію з перевірених джерел. Велика кількість медіаресурсів і засилля некомпетентних блогерів й анонімних телеграм- і вайбер-каналів легко може заплутати й ввести в оману неправдивими чи маніпулятивними новинами. Щороку Інститут масової інформації оновлює Список прозорих та відповідальних медіа, відомий також як Білий список найякісніших українських онлайн-медіа. Саме ці медіа варто використовувати, щоб щоденно дізнаватися новини. У першому півріччі 2024 року до цього списку ввійшли такі редакції: Суспільне, Радіо Свобода, «Українська правда», «Бабель», Громадське, «Тексти», ZN.ua, «Еспресо», «Слово і діло», «Український тиждень», Громадське радіо.

3. Соцмережі – для навчання. Перетворіть щоденне користування соцмережами в простір медіаграмотних знань. Підпишіться на сторінки Академії української преси, Інституту масової інформації, проекту «Фільтр», IREX, Інтерньюз-Україна, Детектор медіа, ініціатив з верифікації інформації StopFake, «По той бік новин», VoxCheck, «БезБрехні», «НотаЄнота». Це допоможе вам завжди вчасно відслідковувати новини зі сфери медіаосвіти, отримувати корисні поради, дізнаватися про розвінчування фейкових новин – і все це, поки ви гортаєте стрічку своєї улюбленої соцмережі.

Успішне впровадження елементів медіаграмотності в освітній процес та поширення медіаосвітніх знань вимагає активної участі всіх учасників освітнього процесу: адміністрації закладів освіти, педагогів, учнів та їхніх батьків. Лише за умови спільних зусиль можна досягти високих результатів у формуванні медіаграмотного суспільства, здатного критично оцінювати інформацію та приймати обґрунтовані рішення.

Методичні рекомендації щодо організації навчання здобувачів освіти у технологічній освітній галузі у 2024-2025 н.р.

Предмет Технології

Технологічна освітня галузь є складовою загальної середньої освіти. Метою галузі є реалізація творчого потенціалу учнів, формування у них критичного та технічного мислення, здатності до підприємливості та інноваційної діяльності, партнерської взаємодії, використання техніки й технологій для задоволення власних потреб, культурного та національного самовираження.

У 10-11 класах Типовими освітніми програмами навчальний предмет «Технології» віднесено до вибірково-обов'язкових, на вивчення яких навчальним планом передбачено 105 годин.

Навчання здійснюється за програмою, затвердженою наказом МОН від 23.10.2017 № 1407, яка розміщена на офіційному вебсайті Міністерства <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv>.

Навчальна програма «Технології» (рівень стандарту) має модульну структуру і складається з десяти обов'язково-вибіркового навчальних модулів, із яких учні спільно з учителем обирають лише три, для вивчення упродовж одного чи двох навчальних років:

- «Дизайн предметів інтер'єру»,
- «Техніки декоративно-ужиткового мистецтва»,
- «Дизайн сучасного одягу»,
- «Краса та здоров'я»,
- «Кулінарія»,
- «Ландшафтний дизайн»,
- «Основи підприємницької діяльності»,
- «Основи автоматики і робототехніки»,
- «Комп'ютерне проектування»,
- «Креслення».

Навчальний модуль за своїм змістовим наповненням є логічно завершеним навчальним (творчим) проектом, який учні виконують колективно або за іншою формою, визначеною учителем. Кількість годин на вивчення кожного з трьох обраних модулів учитель визначає самостійно з урахуванням особливостей проектної діяльності учнів, матеріальних можливостей закладу освіти тощо.

Методичні рекомендації щодо організації навчання здобувачів освіти у освітній галузі «Суспільствознавство» у 2024-2025 н.р.

Звертаємо увагу: наказ Міністерства освіти і науки України від 30.06.2024. № 1072 «Про затвердження концептуальних засад реформування історичної освіти в системі загальної середньої освіти»

Навчальний предмет «Історія»

У 2024-2025 навчальному році чинними для учнів 10-11-х класів залишаються навчальна програма (зі змінами, наказ Міністерства освіти і науки України від 03.08.2022 № 698 «Про надання грифа оновленим навчальним програмам»), що розміщено на сайті Міністерства освіти і науки України за покликанням – <http://surl.li/ulsun>.

Зміст освітньої галузі «Суспільствознавство» у 2024-2025 навчальному році реалізується шляхом вивчення окремих навчальних предметів: «Історія України» (8-11 класи), «Всесвітня історія» (8-11 класи) та інтегрованого курсу «Історія: Україна і світ» (10-11 класи).

Для учнів 10-11-х класів Міністерством освіти і науки України рекомендовано до вивчення інтегрований курс «Історія: Україна і світ» (105 год./рік), а також два окремих предмета «Історія України» (52 год./рік) і «Всесвітня історія» (35 год./рік).

Акцентуємо увагу, що суттєвих змін зазнала навчальна програма з історії України (11 клас), насамперед, новітня історія, події якої пов'язані зі збройною агресією російських загарбників проти України (розділ 6 «Європейський вибір України. Російсько-українська війна»).

Наголошуємо, що вивчення історії у 10-11-х класах має бути спрямоване на: виявлення в учнів стійкості до маніпуляцій навколо історії; реалізацію засад компетентісно орієнтованого навчання історії, зокрема розвиток та удосконалення критичного мислення учнів.

Рекомендуємо використовувати в освітньому процесі, під час вивчення історії України в 10-11-х класах, інформаційні матеріали, що розміщено на сайті Українського інституту національної пам'яті у рубриці «Методичні рекомендації» (<https://cutt.ly/tZaW80f>).

Наголошуємо, що умовою досягнення вагомих навчальних результатів, що пов'язані з осмисленням історичних явищ, оцінкою діяльності історичних осіб, має стати дослідницько-пошукова та творча робота учнів. Тому, під час навчання історії варто враховувати, що зміст історичного матеріалу має базуватися на принципах історичної пам'яті, проблемного навчання, хронологічної послідовності, полікультурності; дотримання пропорцій між складовими історичного процесу (політичного, соціального, економічного та культурного).

Із метою формування історичної (предметної) компетентності, знань учнів про історичну особистість, рекомендуємо на уроках вивчати особистість через сукупність (письмових, матеріальних, фото- відеоматеріалів) джерел, складання історичних і політичних портретів.

Окрім того, акцентуємо увагу на використанні місцевого (краєзнавчого) матеріалу на уроках історії, оскільки краєзнавчий компонент дозволить урізноманітнити проведення уроків, сприятиме активізації дослідницької діяльності.

Звертаємо увагу, що у навчальних програмах з історії України та всесвітньої історії для учнів 8-11-х класів, визначено виконання: практичних робіт, що є обов'язковими до виконання; навчальних проєктів і написання есе.

Наголошуємо, на тому, що вчитель може самостійно обирати форму, зміст і

тривалість практичних робіт, орієнтуючись на визначені в розділах програми результати навчально-пізнавальної діяльності. Тематика практичних і творчих робіт у програмах укладена таким чином, щоби вчитель зміг диференціювати завдання для учнів за рівнем складності. Під час оцінювання есе, варто враховувати: дотримання структури тексту, уміння учнів логічно викладати та аргументувати власні думки щодо запропонованої теми, наводити приклади з кількох історичних джерел.

Із метою формування в учнів кінематографічних знань через призму мистецьких творів (українських кінофільмів), рекомендуємо до використання на уроках історії посібник «Українська історія в кінофільмах», з яким можна ознайомитися за покликанням: <http://surl.li/iavoy>.

Задля всебічного та гармонійного розвитку особистості, як найвищої загальнолюдської цінності, забезпечення її конкурентоспроможності та мобільності, формування свободи думки та дії, усвідомлення гордості за свою державу, підвищення рівня обізнаності учнівської молоді з питань євроатлантичної інтеграції, рекомендуємо опрацювати посібник «НАТО – сила, що захищає мирних громадян», підготовлений всеукраїнською спільною викладачів суспільних дисциплін та громадянської освіти (<http://surl.li/gtxfb>).

Із метою збереження, у ментальній свідомості учнів, історії тимчасово окупованих територій і, виконання Рішення Ради національної безпеки і оборони України від 11.03.2021 «Про Стратегію деокупації та реінтеграції тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя» (затверджено Указом Президента України від 24.03.2021 № 117/2021), на уроках варто акцентувати увагу на питаннях історичної та культурної єдності українських територій; консолідації українського суспільства, збереження та розвиток духовно-моральних цінностей українського народу. Під час вивчення тем, присвячених економічному, культурному, релігійному розвитку українських територій, зокрема, тем історичного розвитку Кримського півострова, рекомендуємо до використання посібники: «Нариси із історії Криму у XX-XXI ст.: 1990-2014 рр.» (<https://cutt.ly/eXg2Jr6>), «Нариси з історії Криму (2015-2022): додатковий матеріал для вчителів 10 класу загальної середньої освіти» (<http://surl.li/tzhks>), що допоможуть учням скласти уявлення про історію, культуру та мистецтво кримськотатарського народу.

Формуючи в учнів історичну свідомість, на основі аналізу уроків минулого, важливо на уроках історії звертати увагу на трагічні події, що визнані геноцидами: Голодомор українського народу, Голокост, депортація кримських татар та інших народів Криму, що відбулися на українських теренах у XX-XXI ст.

Звертаємо увагу на пам'ятні дати, що відзначаються у 2024, 2025 роках на державному рівні, відповідно до Постанови Верховної Ради України від 21.12.2023 № 3536-IX «Про відзначення пам'ятних дат і ювілеїв у 2024-2025 роках», а саме:

- 10 років із часу Іловайської трагедії (06-31.08.2014, День пам'яті – 29.08.2024);

- 10 років із часу завершення боїв за Донецький аеропорт під час російсько-української війни (січень 2015 року, День пам'яті – 20.01.2025);

- 80-ті роковини початку депортації українців з Лемківщини, Надсяння, Холмщини, Південного Підляшся, Любачівщини, Західної Бойківщини у 1944-1951 роках (вересень 1944, День пам'яті – 08.09.2024);
- 250-ті роковини з часу руйнування російською імперською армією Запорізької Січі (15.06.1775).

Корисні ресурси та посилання:

Міністерство освіти і науки. Офіційний сайт. Всесвітня історія. Історія України. 6-11 класи. Навчальні програми для закладів загальної середньої освіти. Київ : HREK-PRES, 2022. URL:

<https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/programy-5-9-klas/2022/08/15/Navch.progr.2022.WH.HU.6-11.pdf>

Сайт Українського інституту національної пам'яті. URL: <https://uinp.gov.ua/>

Задіяння онлайн-ресурсів, як от:

Google Classroom: <https://classroom.google.com/>

онлайн-дошки: Padlet: <https://padlet.com/>; Jamboard: <https://jamboard.google.com/>,

Youtube-канали:

- МОН України: <https://www.youtube.com/c/MONUKRAINE>,

- Інститут модернізації змісту освіти:
<https://www.youtube.com/channel/UCb99utEiwpGkESp19mxAfdg>.

Корисними будуть також освітні платформи:

- Всеукраїнська школа онлайн:

<https://www.youtube.com/@ukrainian-online-school>;

- EdEra: <https://ed-era.com/>;

- Prometheus: <https://prometheus.org.ua/>;

- LearningApps: <https://learningapps.org/>.

Застосунки для дистанційного навчання:

- Zoom: <https://zoom.us/>;

- Google Meet: <https://meet.google.com/>

Методичні рекомендації щодо організації навчання здобувачів освіти з предмету «Захист України»

Відповідно до цілей Держави у реформуванні початкової військової підготовки метою профільної середньої освіти є розвиток особистості здобувачів та здобувачок освіти, піклування про безпеку й здоров'я, виявлення готовності діяти в інтересах національної безпеки й постати на захист національних інтересів та територіальної цілісності України, як наслідок змінюються підходи до військово-патріотичного виховання та навчального предмета «Захист України».

У 2024/2025 навчальному році освітній процес у розрізі предмета «Захист

України» зазнає суттєвих змін. Розроблено нову **модельну навчальну програму «Захист України. Інтегрований курс»** для закладів, що забезпечують здобуття повної загальної середньої освіти (автори й авторки: Ігор Борохович, Анна Коваленко, Ірина Когут, Оксен Лісовий, Вікторія Сісецька, Євген Семенів, Ігор Сердюк, Інна Совсун, Валерій Хмельницький, Олена Шиян та члени робочої групи МОН. Наказом МОН України від 08.08.2024 № 1116 програмі надано гриф «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України».

Запропонована програма - самодостатній цілісний освітній продукт для досягнення відповідних меті інтегрованого курсу «Захист України» результатів навчання. Програма може бути реалізована в умовах очного, дистанційного та змішаного навчання.

Зміст навчального матеріалу у програмі складається з двох частин: понятійного і діяльнісного. Види навчальної діяльності пропонуються для відпрацювання ключових життєвих умінь і навичок та мають рекомендаційний характер. Зміст програми інтегрованого курсу в 10 класі структуровано за шістьма модулями:

- Модуль 1. Основи національної безпеки та оборони України
- Модуль 2. Основи управління та планування
- Модуль 3. Озброєння та військова техніка. Стрілецька підготовка
- Модуль 4. Основи дій, комунікації та взаємодії в бою
- Модуль 5. Орієнтування на місцевості та інженерна фортифікація
- Модуль 6. Домедична допомога в умовах бою

Зміст програми інтегрованого курсу в 11 класі структуровано за шістьма модулями:

- Модуль 1. Військові технології та їхній розвиток
- Модуль 2. Стрілецька підготовка, основи дій та взаємодії в бою
- Модуль 3. Інформаційна війна
- Модуль 4. Домедична допомога в умовах бою
- Модуль 5. Цивільне населення в кризових умовах
- Модуль 6. Планую майбутнє: особиста роль в обороні України

На виконання наказу Міністерства освіти і науки України від 01.07.2024 № 940 «Про реалізацію інноваційного освітнього проєкту на всеукраїнському рівні за темою «Теоретико-методичні засади викладання навчального предмета/інтегрованого курсу «Захист України» у серпні 2024 – серпні 2026 років» (розміщено за посиланням: <http://surl.li/czxhqc>) розпочато реалізацію освітнього проєкту. Мета запровадження освітнього проєкту полягає в перевірці ефективності методики викладання модельної навчальної програми предмета/інтегрованого курсу «Захист України» на **базі створених у територіальних громадах осередків та підготовки педагогів до її реалізації**.

У закладах професійної (професійно-технічної) освіти, у яких будуть створені осередки викладання навчального предмета/інтегрованого курсу «Захист України» та які розпочнуть у 2024–2025 навчальному році реалізацію освітнього проєкту, навчання здобувачів освіти буде здійснюватися за **оновленою модельною навчальною програмою**.

Усі інші заклади професійної (професійно-технічної) освіти, які не беруть участь у реалізації освітнього проєкту, продовжують викладати предмет «Захист України» за навчальною програмою, затвердженою наказом МОН від 03.08.2022 № 698 (розміщено за посиланням: <http://surl.li/ggegou>).

З огляду на сучасні вимоги щодо розвитку професійних компетенцій, задля впевненої обізнаності у військовій справі і методичної майстерності, для оволодіння базовими маніпуляціями й обов'язковими вміннями для навчання надання домедичної допомоги вчителям бажано пройти відповідні курси.

На допомогу вчителю

При підготовці до уроків радимо використовувати періодичні фахові видання та інформаційні ресурси, які слід ретельно перевіряти на вміст забороненого контенту.